

Komentarz

W roku 2010 wszyscy zdający obowiązkowo przystępowali do egzaminu maturalnego z wybranego języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym. Najwięcej absolwentów wybrało egzamin z języka angielskiego (ponad 310 000 osób), najmniej z języka włoskiego (468 osób). Po egzaminie na poziomie podstawowym chętni przystępowali do egzaminu na poziomie rozszerzonym. Liczba osób, które przystąpiły do egzaminu na wyższym poziomie, była różna w poszczególnych językach i wahała się od ok. 6% w przypadku języka niemieckiego do ponad 50% w przypadku języka hiszpańskiego.

Powrót do obowiązującej w latach 2005 i 2006 zasady, że wszyscy zdający obowiązkowo przystępują do egzaminu na poziomie podstawowym, wpłynął na podniesienie poziomu zdawalności egzaminu z języka obcego nowożytnego w przypadku 4 języków (francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, włoskiego), w których – w porównaniu z rokiem ubiegłym – odsetek sukcesów wzrósł o 2–4%. Odsetek sukcesów był na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego w przypadku języka angielskiego oraz rosyjskiego. Porównanie zdawalności w zależności od rodzaju szkoły, którą kończyli zdający, również wykazało pewne prawidłowości występujące pomiędzy językami.

Najwyższy odsetek sukcesów wystąpił w przypadku absolwentów liceów ogólnokształcących, najniższy zaś w przypadku absolwentów techników uzupełniających. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na wysoki odsetek sukcesów absolwentów techników oraz liceów profilowanych w przypadku egzaminów z języka niemieckiego i rosyjskiego.

Opisana powyżej prawidłowość w poziomie zdawalności w zależności od typu szkoły znalazła również odzwierciedlenie jeśli chodzi o średni wynik, jaki uzyskali zdający rozwiązujący zadania w arkuszu na poziomie podstawowym. We wszystkich językach najlepszy wynik średni uzyskali absolwenci liceów ogólnokształcących (od 72% w przypadku języka angielskiego do 83% w przypadku języka włoskiego), najniższy zaś absolwenci techników uzupełniających (od 29% w przypadku języka angielskiego do 60% w przypadku języka włoskiego). W średnich wynikach, jakie uzyskali zdający rozwiązujący zadania w arkuszu na poziomie rozszerzonym, nie było już takiej jednorodności pomiędzy językami, co było spowodowane znacznymi różnicami w liczbie osób przystępujących do egzaminu na poziomie rozszerzonym w różnych typach szkół. Dla przykładu, tylko jeden absolwent w kraju przystąpił do egzaminu na poziomie rozszerzonym z języka włoskiego w liceum uzupełniającym, podczas gdy do egzaminu z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym w liceach ogólnokształcących przystąpiło ponad 51 000 osób.

Ogólnie rzecz ujmując, w roku 2010 średni wynik uzyskany przez wszystkich maturzystów przystępujących do egzaminu z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym mieścił się w granicach 62–79% punktów możliwych do uzyskania. W ogólnym poziomie łatwości arkusza wyraźnie widać różnicę pomiędzy językami najczęściej nauczonymi w szkołach ponadgimnazjalnych, tj. językiem angielskim, niemieckim i rosyjskim, oraz językami mniej popularnymi, tj. francuskim, hiszpańskim oraz włoskim. W przypadku języków najczęściej nauczanych, a tym samym zdawanych przez dziesiątki bądź setki tysięcy maturzystów, wynik średni wyniósł ok. 60% punktów możliwych do uzyskania. Natomiast w przypadku języków zdawanych przez znacznie mniejszą liczbę absolwentów wynik średni oscylował w granicach 80% punktów możliwych do uzyskania. Powyższa różnica wynika przede wszystkim z faktu, że do egzaminu obowiązkowego z języka francuskiego, hiszpańskiego lub włoskiego maturzyści przystępują w większości z wyboru, a nie z konieczności, jak to ma zapewne czasami miejsce w przypadku języka angielskiego czy niemieckiego. Ta mniejsza przypadkowość wyboru przekłada się na znacznie większą jednorodność w poziomie wiadomości oraz umiejętności zdających, co widać wyraźnie w wartościach statystyk odchylenia standardowego w populacji zdających egzamin z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym. Trzeba tu od razu podkreślić, iż nie ma możliwości dostosowania poziomu arkusza do poziomu zdających egzamin ze względu na konieczność korelacji wymagań egzaminacyjnych ze standardami egzaminacyjnymi, takimi samymi dla wszystkich języków obcych nowożytnych.

Opisane powyżej różnice pomiędzy średnimi wynikami egzaminów z poszczególnych języków są już zdecydowanie mniej wyraźne w przypadku arkusza na poziomie rozszerzonym. Pomijając język włoski, z którego średni wynik na poziomie rozszerzonym był znacznie wyższy niż w pozostałych językach, różnica pomiędzy średnim wynikiem egzaminu z języka angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego i rosyjskiego wyniosła niecałe 10%, co z pewnością spowodowane było dużo większą jednorodnością w poziomie wiadomości oraz umiejętności maturzystów, którzy zdecydowali się przystąpić do egzaminu na poziomie rozszerzonym. Wartości statystyk odchylenia standardowego są zbliżone we wszystkich językach w przypadku egzaminu na poziomie rozszerzonym.

Jeżeli chodzi o poszczególne obszary sprawdzane w arkuszach egzaminacyjnych na poziomie podstawowym, średnie wyniki zdających były podobne w każdym z nich. Jedyne wyjątek stanowiły

zadania na tworzenie wypowiedzi pisemnej w języku rosyjskim, które okazały się znacznie trudniejsze dla zdających egzamin z tego języka od zadań na rozumienie słuchanego i pisanego tekstu.

W przypadku arkusza na poziomie rozszerzonym, we wszystkich językach najtrudniejsze okazały się zadania na rozpoznawanie i stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych (wskaźnik łatwości ok. 0,40), natomiast zadania w pozostałych obszarach okazały się stosunkowo łatwe (wskaźnik łatwości oscylujący w granicach 0,75). Niskie wyniki w zadaniach sprawdzających znajomość gramatyki i słownictwa nie stanowią większego zaskoczenia; jest to prawidłowość powtarzająca się od lat. Trudno jednoznacznie stwierdzić, jakie są przyczyny tego zjawiska. Z pewnością zarówno nauczyciele, jak i sami uczniowie mogą kwestionować sens przywiązywania nadmiernej uwagi do nauczania i uczenia się gramatyki oraz słownictwa, zważywszy na nacisk, jaki we współczesnej metodyce kładzie się na podejście komunikacyjne do nauczania języków obcych. Z drugiej strony jednak należy pamiętać, że nadmierne ograniczanie lub wykluczanie tych zagadnień z procesu kształcenia językowego niesie za sobą poważne konsekwencje i wpływa negatywnie nie tylko na umiejętność samodzielnego tworzenia wypowiedzi ustnej lub pisemnej, ale również na umiejętności związane z recepcją tekstu słuchanego lub pisanego. Znajomość gramatyki oraz słownictwa ma szczególną wagę na poziomie rozszerzonym egzaminu maturalnego, gdzie bardziej istotne staje się precyzyjne wyrażanie myśli w wypowiedzi pisemnej. W tym roku jednak, podobnie jak w latach ubiegłych, bogactwo oraz poprawność językowa były najniżej ocenianymi aspektami wypowiedzi pisemnych zdających niezależnie od języka.

Przechodząc w analizie z poziomu obszarów sprawdzanych w arkuszach egzaminacyjnych na poziom zadań cząstkowych, można wyciągnąć wymienione poniżej wnioski na temat czynników stanowiących o szczególnym poziomie łatwości (wskaźnik łatwości 0,70 i powyżej) lub trudności (wskaźnik łatwości 0,49 i poniżej) zadań dla populacji maturzystów przystępujących do egzaminu w 2010 roku. Wśród tych czynników można wymienić zarówno kwestie merytoryczne, np. umiejętność sprawdzana w danym zadaniu, jak i techniczne, np. typ zadania.

1. W arkuszu na poziomie podstawowym najmniej trudności sprawiło maturzystom:

- wykonanie zadań cząstkowych sprawdzających umiejętność określania kontekstu komunikacyjnego, np. źródła, adresata, nadawcy w zadaniach na rozumienie słuchanego i pisanego tekstu
- wykonanie zadań cząstkowych sprawdzających umiejętność określania głównej myśli tekstu lub poszczególnych części tekstu w zadaniach na rozumienie słuchanego i pisanego tekstu
- komunikatywne przekazanie większości informacji z polecenia w zadaniach na tworzenie wypowiedzi pisemnej (wyjątkiem byli tutaj zdający egzamin z języka rosyjskiego, dla których napisanie krótkiej i dłuższej formy użytkowej okazało się zadaniem stosunkowo trudnym)
- napisanie listu nieformalnego we właściwej formie: świadome stosowanie poszczególnych elementów formy, tj. zwrotów rozpoczynających oraz kończących list, podział listu na trzy części, tj. wstęp, rozwinięcie, zakończenie
- wykonanie zadań typu prawda/fałsz.

2. W arkuszu na poziomie rozszerzonym najmniej trudności sprawiło maturzystom:

- wykonanie zadań cząstkowych sprawdzających umiejętność rozpoznawania związków między poszczególnymi częściami tekstu w zadaniach na rozumienie pisanego tekstu
 - wykonanie zadań cząstkowych sprawdzających umiejętność określania głównej myśli tekstu oraz intencji autora lub nadawcy tekstu w zadaniach na rozumienie słuchanego tekstu
 - stworzenie dłuższej wypowiedzi pisemnej zgodnej z podanym tematem (choć, oczywiście, podobnie jak w latach ubiegłych, były również prace nie w pełni zgodne z tematem lub całkowicie nie na temat)
- stworzenie spójnej i logicznej wypowiedzi pisemnej z zachowaniem proporcjonalnego układu tekstu, w ramach określonego limitu słów.

3. W arkuszu na poziomie podstawowym nie wystąpiły zadania, które przysporzyłyby szczególnych trudności wszystkim maturzystom, niezależnie od języka z którego zdawali egzamin. W arkuszu z każdego języka było kilka zadań, które okazały się trudniejsze dla populacji tegorocznych maturzystów, jednakże trudności te wynikały bardziej ze specyfiki danego języka niż z umiejętności badanej w zadaniu. Najczęstszą przyczyną tych trudności była nieznanostwo leksyki, która miała również zapewne wpływ na większy odsetek porażek w przekazaniu pojedynczych informacji w krótkiej formie użytkowej w języku angielskim (informacja 4), niemieckim (informacja 3) i rosyjskim (informacja 2). Zdający mogli – niesłusznie – zinterpretować polecenie w języku polskim jako wymagające użycia dość precyzyjnego słownictwa, np. zniżka, znalazca, rodzaj prac, pomimo tego, że informacja ta mogła być przekazana w sposób bardziej opisowy lub z wykorzystaniem prostszych słów. Wskazuje to na konieczność odpowiedniego treningu strategicznego nakierowanego na uświadomienie

uczniom sposobów radzenia sobie w sytuacjach komunikacyjnych, w których konieczne jest przekazanie informacji pomimo nieznaności konkretnego słowa bądź wyrażenia.

4. W arkuszu na poziomie rozszerzonym najwięcej trudności przysporzyły maturzystom zadania na rozpoznawanie i stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych, w szczególności zadania otwarte krótkiej odpowiedzi wymagające przetłumaczenia fragmentu zdania z języka polskiego na język obcy oraz wymagające dokonania parafrazy zdania z wykorzystaniem podanego elementu, zachowując znaczenia zdania wyjściowego.

W przypadku wszystkich języków ponad 90% zadań zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym różnicowało zdających w stopniu zadowalającym lub bardzo dobrym. Na poziomie podstawowym najlepiej (wskaźnik mocy różnicującej 0,50 i wyższy) różnicowały maturzystów zadania cząstkowe sprawdzające umiejętność określania głównej myśli tekstu lub poszczególnych części tekstu w zadaniach na rozumienie słuchanego i pisanego tekstu oraz zadania na tworzenie krótkiej i dłuższej formy użytkowej. Na poziomie rozszerzonym wśród najlepiej różnicujących zadań znalazły się zadania otwarte krótkiej odpowiedzi sprawdzające znajomość struktur leksykalnogramatycznych

oraz tworzenie dłuższej wypowiedzi pisemnej w kryterium bogactwa i poprawności językowej.

Najslabiej różnicującymi zadaniami cząstkowymi (wskaźnik mocy różnicującej 0,29 i poniżej) na poziomie podstawowym i na poziomie rozszerzonym okazały się zadania sprawdzające umiejętność rozumienia słuchanego tekstu oraz zadania prawda/fałsz w części arkusza sprawdzającej rozumienie pisanego tekstu na poziomie podstawowym.